

ТЕМА 2. СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Періодизація Стародавньої історії України: Кам'яний вік, Бронзовий вік, Залізний вік

КАМ'ЯНИЙ ВІК

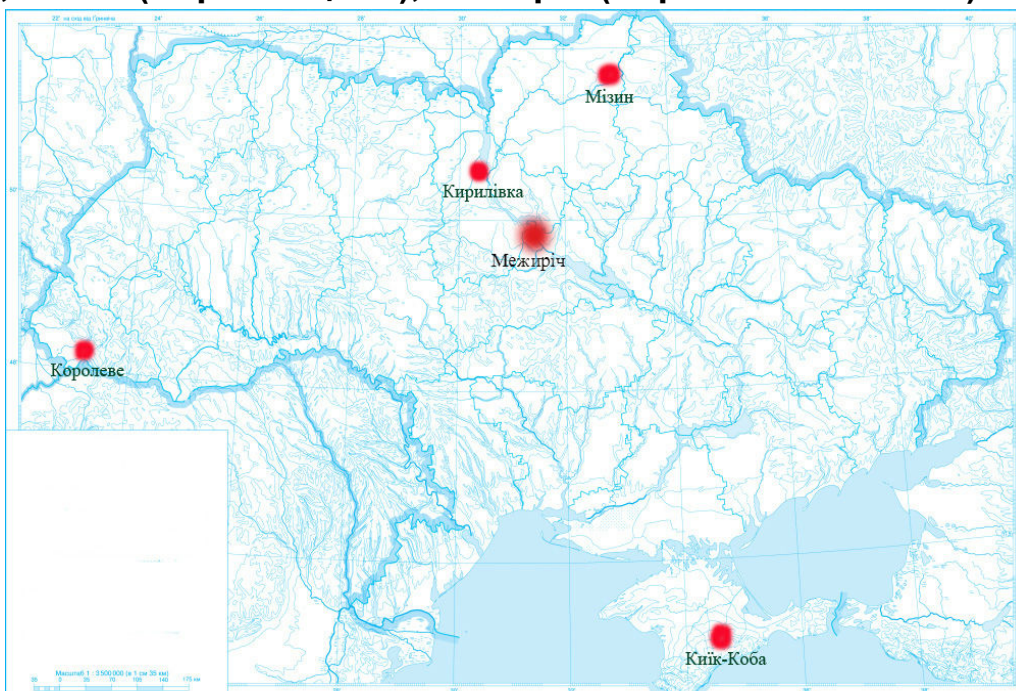
Періодизація кам'яного віку: Палеоліт, Мезоліт, Неоліт, Енеоліт

I. Палеоліт (давній кам'яний вік) тривав від появи першої людини до XI тис. р. до н. е.

Види давніх людей на території України:

Вид	Поява	Знаряддя праці	Господарство	Суспільство
Архантропи	1 млн. р. тому	кам'яне рубило, палка-копачка	Привласнювальне господарство	Первісне стадо
Неандертальці	150 тис. р. тому	Навчилися добувати вогонь	Привласнювальне господарство. Розпочинається льодовиковий період..	Первісне стадо
Кроманьйонці	35 тис. р. тому	Удосконалюються знаряддя праці.	Привласнювальне господарство. Продовжується льодовиковий період	Родові общини та племена.

Основні стоянки давніх людей палеоліту на території України: Королеве (Закарпаття) - найдавніша на території України, Киїк-Коба (Крим), Кирилівка (Київщина), Мізин (Чернігівщина), Межиріч (Черкаська область)

У кроманьйонців формується основа **релігійної свідомості**. **Язичництво** – перша форма релігії, поклоніння силам природи. У часи пізнього палеоліту з'являються перші **наскельні малюнки** (петрогліфи) давніх людей.

II. Мезоліт (середній кам'яний вік) тривав від X до VI тис. р. до н. е.

Закінчується льодовиковий період, що зумовило **мисливську кризу**. Мисливська криза була подолана з винайденням першої стрілецької зброї - **лука та стріл**, зростає роль рибальства, починається **приручення диких тварин (першою була собака)**.

III. Неоліт (новий кам'яний вік) тривав від VI до IV тис. р. до н.е.

Неолітична революція – перехід від привласнювального господарства до відтворювального (землеробства та скотарства); поява нових способів обробки каменю (**шліфування, пиляння, свердління**); поява **гончарства, керамічного посуду, прядіння, ткацтва**; перехід до осілого способу життя; збільшення кількості населення.

IV. Енеоліт (мідно-кам'яний вік) тривав від IV до III тис. р. до н.е.

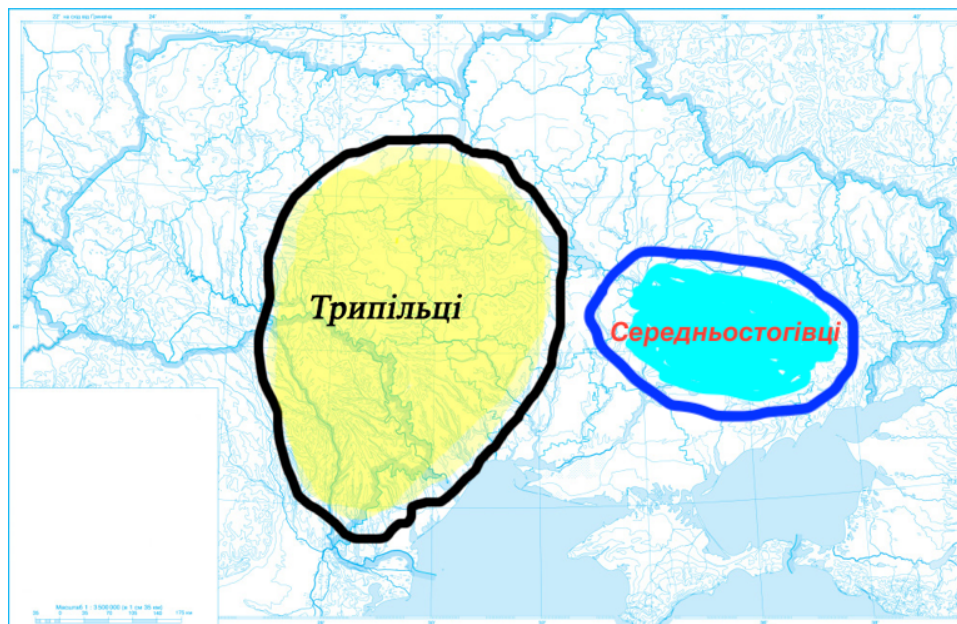
З'являються вироби з **міді**. В Україні проживали племена **Трипільської та середньостогівської археологічних культур**.

Трипільська культура

Відкрив археолог **В.Хвойко** наприкінці XIX ст. Проживали у **IV-III тисячолітті до н.е.** на **Правобережній Україні**. Трипільці – **землеробські племена**. Робили керамічні вироби з кольоровим орнаментом. Використовували мідні знаряддя праці. Будували великі глиняні одно-двоповерхові будинки. Жили поселеннями по 15-20 тис. чол. Поклонялися **богині родючості**.

Середньостогівська культура

Назва походить від урочища Середній Стіг (неподалік Запоріжжя). Проживали на території України протягом **сер. IV – сер. III тис. до н.е.** на території **степового Подніпров'я, Приазов'я**, у басейні р. Сіверський Донець. Основа господарства – **скотарство (конярство)**. Першими в Європі приручили коня для їзди.

БРОНЗОВИЙ ВІК

тривав з кінця III тис. до початку I тис. до н.е.

Бронзовий вік - історичний період, який характеризується поширенням виробів із бронзи (сплав міді та олова).

ЗАЛІЗНИЙ ВІК

починається з I тис. до н.е.

Перші народи на території України, про які залишилися писемні згадки:

Народ	Дати	Згадка	Походження	Територія	Господарство	Доля
Кімерійці	IX-VII ст. до н.е.	Гомер, «Одіссея»	проіранське	Північне Причорномор'я	Скотарі. Залізні знаряддя	Витіснені скіфами
Скіфи	VII-III ст. до н.е.	Геродот	проіранське	Північне Причорномор'я	Скотарі. Держава Велика Скіфія,	Витіснені сарматами в Крим. Мала Скіфія
Сармати	III ст. до н.е. — III ст. н.е.		проіранське	Північне Причорномор'я	Кочове скотарство.	Витіснені готами та гунами

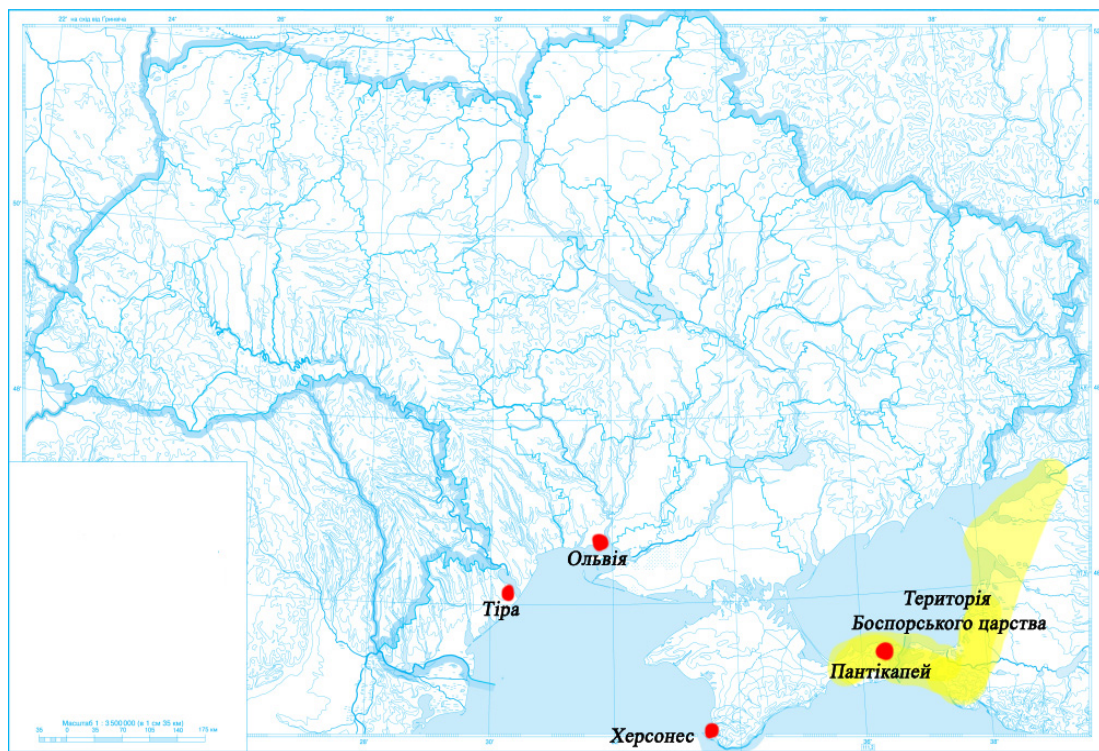

Античні (грецькі, римські) міста-держави в Північному Причорномор'ї VIII ст. до н.е. – IV ст. н.е.

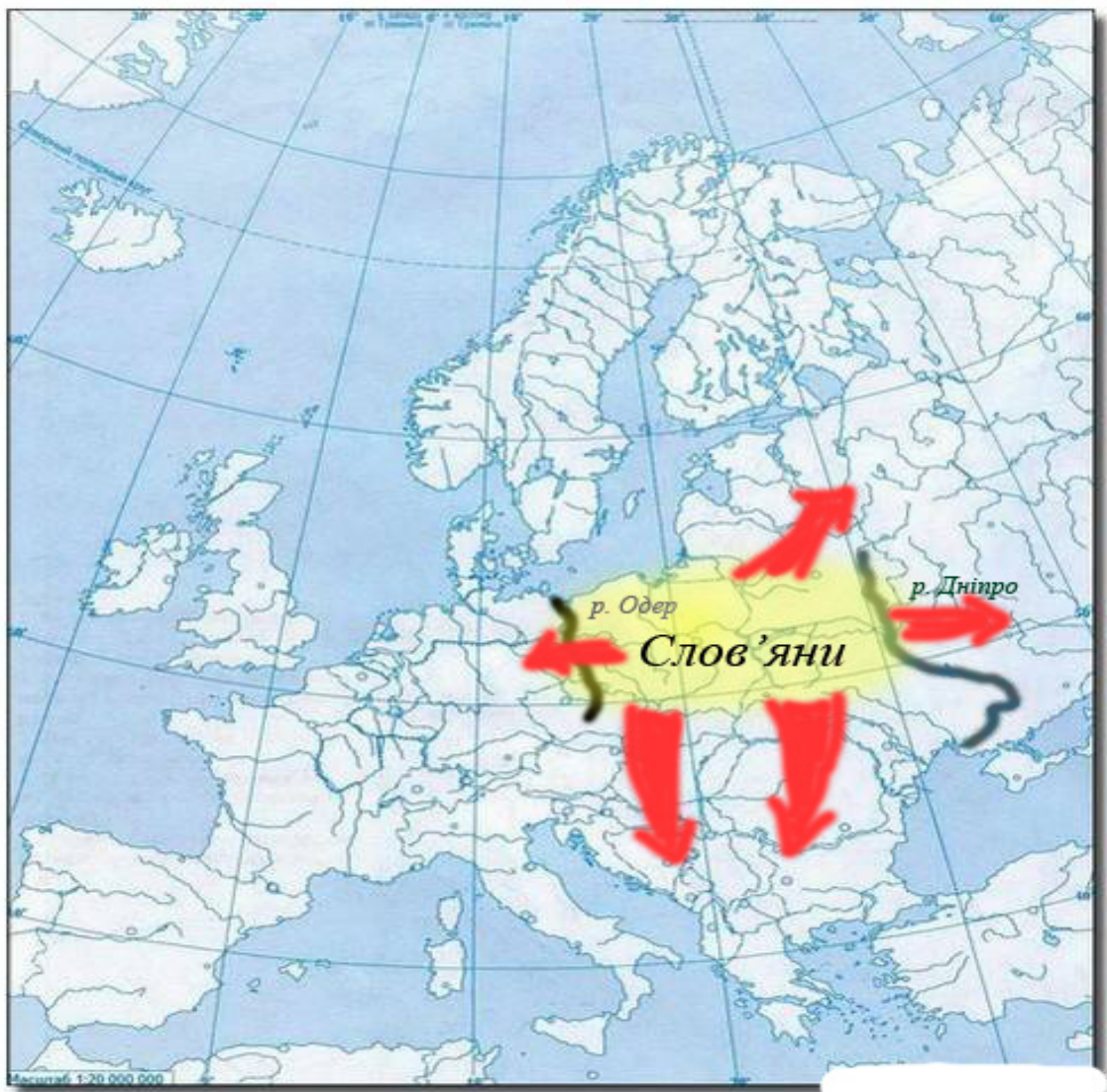
З'являються в результаті **Великої грецької колонізації**. Найвідоміші поліси: **Херсонес** (Севастополь), **Ольвія** (Дніпро-Бузький лиман, Миколаїв), **Пантікапей** (Керч), **Тіра** (Белгород-Дністровський)...

У **V ст. до н. е.** греками на **Таманському та Керченському півостровах** було засноване **Боспорське царство** (столиця **м.Пантікапей**). У **I ст. до н.е.** Боспорське царство та інші грецькі поліси потрапили в залежність від **Римської держави**. У **III-IV ст.** античні міста-держави Північного Причорномор'я занепадають під тиском **готів** та **гунів** внаслідок **Великого переселення народів**.

Давні слов'яни на території України

Між річками Одер та Дніпро (Дніпро-Одерська концепція батьківщини слов'ян).
Групи слов'ян: Східні (українці, росіяни, білоруси); Південні; Західні. Писемні відомості про слов'ян датуються I ст. н.е. У давніх творах слов'яни згадуються як **венеди, склавіни та анти**. Займалися **землеробством (вогнево-підсічний спосіб оброки землі), осілим скотарством, ремеслами, торгівлею**. Були **язичниками** (Перун – бог грому і блискавки). Протягом V – VII ст. тривало **велике розселення слов'ян**. У IV ст. у межиріччі Дністер та Дніпро виникає **антський союз** у формі **воєнної демократії**. Влада належала народним зборам (**віче**), а на період воєн - **князю**, який командував військовими **дружинами**. Влада князів передається по **спадковості**. Воювали анти з **готами**. Здійснювали походи на Візантію. У VII ст. (602 р.) авари **знищують** антський племінний союз.

Напрямки розселення слов'ян у Європі протягом V – VII ст.